

ПУБЛІКАЦІЯ ДОКУМЕНТІВ

УДК 930.2:09]:[908:2](477.41)"16/17"
<https://doi.org/10.15407/rksu.30.373>

о. Юрій Мицик,

*доктор історичних наук, професор,
головний науковий співробітник відділу актові археографії,
Інститут української археографії та
джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України
(Київ, Україна)*

ORCID: 0000-0003-1580-1284

e-mail: mytskyk2002@ukr.net

Тарасенко Інна Юрївна,

*кандидат історичних наук,
старший науковий співробітник відділу актові археографії,
Інститут української археографії та
джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України
(Київ, Україна)*

ORCID: 0000-0003-1019-9749

e-mail: innatarasenko86@gmail.com

З ДОКУМЕНТІВ ОСТАННЬОЇ ТРЕТИНИ XVII – ПЕРШОЇ ТРЕТИНИ XVIII СТ. ДО ІСТОРІЇ КИЇВЩИНИ

Метою статті є залучення до наукового обігу невідомих досі історичних джерел, що мають важливе значення для історії України, особливо такого її регіону, як Київщина. **Методологія.** У роботі використано насамперед біографічний та історико-логічний методи вивчення історичних джерел із залученням спеціальних методів археографії, джерелознавства, документознавства, архівознавства та палеографії. **Наукова новизна** стат-

ті полягає в тому, що в ній уперше аналізується та публікується низка документів останньої третини XVII – першої третини XVIII ст. з історії Київщини із книгосховищ України та Польщі. Це, зокрема, документи з колекції Миколи Маркевича з фондів Інституту рукопису Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, які містяться у збірнику реєстрів документів XVII–XVIII ст., упорядкованому українським істориком,

та документи з актової книги XVII–XVIII ст. міста Козелець зі складу колекції польського історика Мар'яна Гожковського, що зберігається у відділі рукописів Бібліотеки Польської Академії мистецтв та Польської Академії наук. **Висновки.** Ця публікація проливає додаткове світло на історію важливого регіону України гетьманських часів. У статті наводяться невідомі раніше документи, що стосуються минулого Києва й Київщини, Київського та Переяславського полків, міст Переяслава і Козельця, їхньої соціально-економічної й церковної історії, деяких шляхетських та старшинських родів. Зокрема, публікуються акти обрання видатних церковних і культурних діячів України XVII ст.

Сильвестра Косіва та Йосифа Тризни, відповідно – київським митрополитом і архімандритом Києво-Печерської лаври, які підписали видатні церковні й політичні діячі Ігнатій Оксенович Старушич, Інокентій Гізель, Адам Кисіль, Остафій Виговський (батько гетьмана України) та інші. Доповнюють ці документи грамоти київських митрополитів Гедеона Четвертинського і Гавриїла Кременецького. На основі аналізу документів, що публікуються, визначено їхній інформаційний потенціал, по кожному з них виділено найважливіші відомості з історії Київщини гетьманських часів.

Ключові слова: Київщина, Гетьманщина, універсали, купчі, монастирі, краєзнавство.

Актуальність наукового дослідження. Історія Києва завжди привертала увагу дослідників, і можна твердити, що історія столиці України чи не найкраще вивчена з усіх її міст. Однак цього не можна сказати про минуле Київщини, у т. ч. й Київського полку козацьких часів, кордони якого далеко не завжди збігалися з кордонами сучасної Київської області. У межах останньої знаходилися свого часу три класичних полки Гетьманщини – Білоцерківський, Київський, Переяславський.

Аналіз досліджень та публікацій. Історія козацьких часів, незважаючи на перепони царської цензури, почала досліджуватися вже в 40-х роках XIX ст. Це заслуга передусім Київської археографічної комісії, яка опублікувала чимало джерел з історії України у своїх виданнях [1]. Серед них були й ті, що стосувались історії Київського полку. Свою роль у цій справі відіграла й Петербурзька археографічна комісія (насамперед М. Костомаров та П. Куліш), якою було видано 15 томів у серії «Акты ЮЗР» [2].

Однак у радянський період зазначені дослідження були майже повністю згорнуті, й лише спорадично з'являлись окремі публікації [3].

Після проголошення державної незалежності України археографічна робота значно поживилася [4]. У згаданих виданнях часом друкувалися документи з історії Київського полку, але в цілому відродження даної проблематики затягнулося. Запропонована публікація ставить своєю метою ліквідувати певною мірою цю «білу пляму».

Мета дослідження. Стаття написана на розвиток програми науково-дослідницької роботи Інституту української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України «Джерела про взаємодіяння козаків Гетьманщини, Запорозжя та Слобожанщини (друга половина XVII–XVIII ст.)», зокрема її розділу «Український Православний Дипломатарій XVII–XVIII ст.». У дослідженні нововиявлені джерела проливають світло на проблему взаємовідносин козаків із Православною Церквою та міщанством, а також посилення суперечностей у козацькому середовищі у другій половині XVIII ст. Київщину обрано не випадково, оскільки тут знаходився найважливіший центр православ'я в Україні, а Київський полк був одним із провідних полків Гетьманщини. Документи, що залучаються до наукового обігу, були виявлені як у вітчизняних архівосховищах (Інститут рукопису Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського; далі – ІР НБУВ) (9 документів), так і в зарубіжних (відділ рукописів Бібліотеки Польської Академії мистецтв і Польської Академії наук у Кракові; далі – ВР БПАН) (7 документів). З них десять документів – XVII ст., шість – XVIII ст.

Виклад основного матеріалу. Відкриває публікацію випис з київських гродських книг 1614 р. Він дійшов до сьогодення в ушкодженому стані, місцями текст знищений або дуже нерозбірливо написаний. Тим не менш, суть документа є цілком зрозумілою. Йшлося про справу Гапона Василевича і його синів, які позивалися з Максимом Федоровичем через збройний напад останнього на дім позивачів у Трипільлі, родове гніздо обох сторін – давньої фамилії Дідовичів-Трипільських. Про конфлікти у цьому роду є чимало даних у книзі київського підкоморського суду 1584–1644 рр., але про цей позов до Максима тут згадується вперше. Далі йдуть документи 1647 р., що стосуються важливих подій у церковній історії України й Києва (№ 2, 3): обрання Йосифа Тризни архімандритом Києво-Печерської лаври, а Сильвестра Косова – митрополитом київським, галицьким і всієї Русі. Тут наявні важливі факти, зокрема

щодо біографій і характеристик обох кандидатів: «з дитинства и в науках богословских выщвиченую при тутейшом монастыру нашом Печерском выхованую в доме зацьном и старожитном зържоную» (Тризна); «зацного давнього роду, високих чеснот, побожний і кмітливий, який має не меншу ревність і статечність у нашій вірі» (Косів). Особливо цінними є переліки підписантів цих актів, серед яких знаходимо видатних церковних діячів і вчених – Ігнатія Оксеновича Старушича, Йосипа Кононовича-Горбацького, Інокентія Гізеля, державних і політичних діячів – Адама Кисіля, господаря Молдови Мойсея Могили (брата київського митрополита св. Петра Могили), Остафія Виговського (батька гетьмана Івана Виговського) та ін.

Історії Церкви стосуються також ще три документи. У 1730 р. (№ 12) генеральний суд Гетьманщини подав рапорт до колегії іноземних справ Російської імперії. У ньому йшлося про отримання указів щодо проведення молебнів у зв'язку з коронацією цариці Анни Іоанівни київським митрополитом Варлаамом Ванатовичем, чернігівським єпископом Іродіоном Жураківським та намісником Києво-Печерської лаври Романом. Значно важливішими є документи № 10 і 15. Так, останній документ (№ 15) презентує лист 1779 р. київського митрополита Гавриїла Кременецького до головного командира Правління гетьманського уряду, фактично – правителя Гетьманщини О. І. Рум'янцева. У ньому митрополит клопочеться про о. Мойсея Парпуру, священника Успенського храму в Конотопі, якого звинуватили у зв'язках з розбійниками. Очевидно, це клопотання було успішним, оскільки о. Мойсей залишився настоятелем храму (він служив у ньому з 1765 по 1786 рр.) [5]. У попередньому документі (№ 10) міститься чолобитна 1689 р. (на жаль, день і місяць не вказані) київського митрополита Гедеона Четвертинського царям Івану V та Петру I і цариці Софії. У ній митрополит скаржився на київського війта Івана Биковича (Биківського), який перед цим подав скаргу на нього. Четвертинський відводив усі звинувачення війта і, своєю чергою, виклав свої. Тут є важливі подробиці щодо оренд і корупції в Києві, передусім відносно того, що за часів панування Речі Посполитої війт і київські міщани сплачували на замок, тобто королю, 10 000 рублів (думаємо, для наочності митрополит виміряв податок не в злотих, а в рублях) проти 600 рублів до царської казни. Важливо й те, що за часів Речі Посполитої

на гарнізон у Кодак (нині – Дніпро) Київ мав відправляти 10 байдаків із хлібом. На жаль, не маємо даних щодо завершення цієї справи. Подібну скаргу київські міщани скерували в січні 1688 р. на попередника Биковича – війта Ждана Тадрину (№ 9), і вона мала свій результат. Магістрат на місце Тадрини обрав пожиттєвим війтом вищезгаданого І. Биковича (колишнього бурмістра).

Далі йдуть чотири документи з відділу рукописів БПАН, що зберігаються там у складі колекції Мар'яна Гожковського (1830–1911), яку він у супереч протестам української громадськості вивіз до Польщі. Серед 20 рукописів колекції знаходиться й актова книга XVII–XVIII ст. міста Козелець [6]. Тоді він був сотенним містом Київського полку, а з 1708 р. тут знаходився центр управління полку. Актובה книга останнім часом стала об'єктом зацікавлення українських істориків [7], але документи з її складу не публікувалися. Під час праці у краківських архівосховищах нам вдалося зробити фотокопії з більшої частини книги, і вони тут уперше вводяться до наукового обігу. У публікації представлені документи (три купчі та дві ухвали суду) 1665, 1682 і 1685 рр. (№ 4, 5, 6, 7, 8). Вони проливають світло на міську верхівку (названі імена війтів, бурмістрів, райців), міську топографію, майнові відносини міщан, кримінальні справи тощо. Так, у судовому записі 1682 р. (№ 7) йшлося про Катрю Зродовську, яка необґрунтовано запідозрила осавула Київського полку Іллю Жилу у крадіжці двох її кабанів і самовільно вчинила обшук (за відсутності господаря) на його хуторі в с. Ведмедівці (нині – село між Ржищевом та Каневом). Нічого там вона не знайшла, але пустила поголос про крадіжку. За це її притягли до суду, і вона покаялась у своєму вчинку, а осавул її пробачив. Згідно з купчою 1685 р. (№ 8) о. Иоан, священник у с. Заворичі (нині – село Броварського р-ну), продав свій фільварок у Семиполках (нині – село Броварського р-ну) Федору Мадгару. Під № 11 подано випис 1725 р. вже з переяславських міських книг, який теж містить у собі купчу. Тут сповіщається про придбання київським Кирилівським монастирем землі в с. Єрківцях (нині – село Бориспільського р-ну). Також ідеться про обставини придбання (де куплене, де подароване), перераховані члени переяславської верхівки тощо. У документі є важливою вказівка на Романа Юрченка, полкового осавула в 1723–1730 рр., який у 1725 р. був ще й наказним переяславським полковником. 1734 р.

датовано документ № 13 – універсал князя Олексія Шаховського та інших членів Малоросійської колегії, адресований першочергово ніжинському полковнику Івану Хрущову. Ним підтверджувалося рішення Генерального суду стосовно приналежності Києво-Печерській лаврі земель між Фастівським та Куренським степами. 1763 р. датовано лист київського полкового обозного Олександра Солонини та інших до військового товариша Онуфрія Савича, і цей лист був переданий йому в Олишівці (нині – село під Черніговом). Насамперед відзначимо, що О. Солонина, згідно з даними ґрунтовних праць сучасних істориків, обіймав цю посаду в 1754–1762 рр. [8]. Тепер же на підставі цього листа його каденцію можна продовжити й на 1763 р. Лист дозволяє уточнити каденцію також полкового судді Стефана Барановського (досі вважалося, що він обіймав цю посаду в 1764–1781 рр.). У листі Солонини, на розвиток ініціативи гетьмана Кирила Розумовського, йшлося про вдосконалення судової практики, пропонувалося передати розгляд низки справ («за набіг на козачие домы, за взятие насилно козаков, забої и ограбления их имуществ, за неплатеж по облікам и по договорам служителям денег») з Генерального в полкові суди. Це було б важливо для бідних людей, які не мали змоги їздити в Генеральний суд через віддаленість гетьманської столиці Глухова, де знаходився Генеральний суд.

Урешті, представляємо п'ять реґестів документів з рукописних матеріалів відомого українського історика Миколи Маркевича (1804–1860), автора цінної узагальнюючої праці з історії України [9]. В ІР НБУВ зберігається його збірник реґестів документів XVII–XVIII ст., більшість з яких втрачена [10]. Ми обрали ті, що стосуються листування православних переяславсько-бориспільських єпископів з О. І. та П. О. Рум'янцевими. Тут мова йшла про різноманітні питання, пов'язані зі створенням нового законодавчого кодексу, поставками кінноти для армії, земельними конфліктами, приватними справами.

Наукова новизна статті полягає в тому, що в ній уперше аналізується та публікується низка документів останньої третини XVII – першої третини XVIII ст. з історії Київщини з книгосховищ України та Польщі. Це, зокрема, документи з колекції Миколи Маркевича з фондів Інституту рукопису Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, які містяться у збірнику реґестів документів XVII–XVIII ст., упоряд-

кованому українським істориком, та документи з актової книги XVII–XVIII ст. міста Козелець зі складу колекції польського історика Мар'яна Гожковського, що зберігається у відділі рукописів Бібліотеки Польської Академії мистецтв та Польської Академії наук.

Висновки. Таким чином, ця публікація документів проливає додаткове світло на історію важливого регіону України гетьманських часів, дозволяє відстежити деякі аспекти взаємовідносин козаків із Православною Церквою й міщанством та посилення суперечностей у козацькому середовищі у другій половині XVIII ст., встановити деякі важливі факти з біографій видатних особистостей в історії України, як-от митрополит Сильвестр Косів. Розкрито важливість рукописної праці історика М. Маркевича, що зберігає регести багатьох документів, які не дійшли до наших днів.

Зазначимо, що при виданні документів ми використали правила публікації українських текстів XVII–XVIII ст., розроблені Я. І. Дзирою [11], з незначними поправками. Квадратні дужки [...] вказують на пропуски в тексті, а знак (...) – на нерозбірливі слова, які не вдалося прочитати.

№ 1

1614, травня 26 (16). Київ.

Випис з київських гродських книг.

«Выпис с книг кгородских воеводства Киевского.

Божого Нароженя тысяча шестсот чотырнадцатого мсца мая шостогонадъцать дня.

На рочках судовых кгородских киевских от дня семого мсца мая в року на дате вышъпомененной припалых и судовне отправоват зачитат (?) перед нами Михайлом Мышкою Холоневским, ротмистром его кр. мл., подвоеводим, а Лукашом Витовским, судею врядинским судовым кгородским киевскими кгдым приточилася справа з реестру судов[ого] за приволанем возного опатръного Адреяна Ляховского меж рожоным паном Гапоном Василиевичом и сынами его пными (?) Фе[дором], Гаврилом и Парфеном Гапоновичами Триполскими поводами [...]рожоным паном Максимом Федоровичом, позваным. Тогда с[тав]ши очевисто у суду так сторона поводова, менованый пан Гапон з сынами своими, яко и позваная, пан

Максим Трип[ол]ский, ку записаню до книг кгородских киевских сознали тыми словы[...], иж слуга (?) припадал термин на рочках теперешних звышменованых, а то з року заховамого декретом суду тутошнего кгородского киевского на рочках в мсці марцу року тепер идучого тысяча шестсот чотырнадцатого, сужоных межи речоными сторонами учиненным. А то в справе ку учиненю досыт через позвы (...) за позволенем ему дыляцыйи до рочков теперешних звышменованых на выведене шкрутенком(!) его в справе чере[з] поводов ему о кгвалтовъное найсте на дом стороны поводовое, в месте Триполском, в части его будучий и тим же при том кгвалтовном нахоженю на дом побите, поранене поводов самых и постреляне слуг их интентованой. О чом тот декрет суду кгородского рочков прошлых ширей в собе обмовляет. Которое справы помененные стороны обедве на сей час до розсудку правного не припускаючы оную в способ угоды, и при (...) * померкованя до рочков близко по пришлых кгородских киевских впрод по сих припадаючих и сужоных розняли и роспитали под таким? способом, иж и слитых (?) межи собою в той справе не погодили и не помирковали. Теды миют мети и тым теперешньим розеймом заховуют себе рок повзный (!) и завитый мают мети на помененных близко пришлых рочках, кром вшелякого припозву толко моццю сего нинешнего розеску обороним правным з обох сторон ничого не убближаючи и овъшем оный полной моцы зоставуючы, што все оным и суд нинешний ствердивъши, то все для памяти до книг записати казал, што ест записано. С которых и сес выпис под печатми ест выдан. Писан у Києве.

Павел Реховский, писар кгородский киевский.

Корыкговал (...)*».

ІР НБУВ, ф. П, од. зб. 20640.

Оригінал, завірений підписами і двома печатками.

№ 2

1647, лютого 4 (січня 25). Київ.

Акт обрання Йосифа Тризни архімандритом Кисво-Печерської лаври.

«Року тысяча шестьсот чотырдесят сегого месеца февраля, двадцеть второго дня.

На враде кгородском, в замку его королевское милости луцьком, предо мною, Адамом Ласком Черчицким, намістником подстаро-

ства и замку луцкого, становъши очевисто велебный в Пану Богу, его милость Марцин Прзесецкий, именем все превелебное капитулы монастыра Печарского киевского, для вписанья до книг нынешних кгородских луцких подал пер облятам лист елекъции, то ест обраня висоце превелебного в Пану Богу, его милости отъца Иосифа Тризну на архимандрию монастыра Печарского киевского, през превелебную капитулу печарскую киевскую, такъже вельможных и урожонных их милости панов обывателей воеводства Киевского, списаный руками так велебных отцов капитулы преречоного монасътыра Печарского киевского яко их милости панов обывателей воеводства Киевского, подписаный, печатми капитульною того ж монастыра и преречоных их милости, панов обывателей воеводства Киевского, припечатованый, а о том всем ширей в соби объмовляющий, просечи, абы принят и до книг вписан был. А так я в рад то лист елекъцией для вписаня до книг нынешних приймаючи, читалем и так в соби писаный мает:

Во имя Отца и Сына и Святаго Духа.

Мы, смиренные священно-иноки, крилошане, застольници, старци, вси отцеве и братья капитула Лавъри святое монастыра Печарского киевского по зестю с того свита превелебного в Богу блаженное памяти его милости отца Петра Могилы, архиепископа митрополиты киевского, галицкого и всея России, архимандрита печерского, осиротилые, ознаймуем тым листом добровольное елекъцией наше, иж мы, маючи з давных привилеов од наясьнейших кролев их милости, панов наших, такое право, же по зостю с того свита кожного архимандрита печерского, маемо, везъвавъши до себе князей, панов и обывателей земли Киевское, которых быхмо затыгнути могли, а они будучи тое ж релией кгречкое, хотели бы нам допомогти тоей елекъцией на архимандрита и обрати особу зацънную стану шляхецького в законе нашем выпвиченую и до маестату его королевское милости, пана нашего милостивого, листом вольное елекцией нашей освидчати и за тоєю особою единою от нас усих и их милостей, панов обывателей, до нас належачих, абы привилеом его королевской милости был нам на архимандрию потвержоный, супъликовати. Скоро толко Господь Бог до фалы свое святое поволал помененого его милость, отца архимандрита нашего, не хотячи мы без старшое (?) звирхное головы зоставати, а при том маючи таковыи видомости, иж

особы, до тое елекъции наше не належачые и привилеями отдаленные, замышляют на волную елекъцию нашу наступовати, а инные на добра церковныи наеззджати хочут и юж никоторие наехали, вси единомушньо намовивъшисе, розослалисмо листы до поблизших их милостей стану сенаторского, дыгнитарского и шляхецкого, в набоженьстве кгрецком будучого, просячи, абы до нас прибыты рачили до монастыра Печерского на елекъцию, на ден нынешный от нас зложеную, на которую немало их милостей людей зацьных зъехалось. Мы теды, во имя съвятое, едыносущное, Животворящее и неразделимое Тройци, иж привилея наши одну только особу обирати нас учат, а маючи от зошьлого святобливого мужа, отца архиманъдрита нашего, при исходи с того свита нам залецоную особу в законе иноческом з детиньства и в науках богословских вышвиченую при тутейшом монастыру нашем Печерском выхованую в доме зацьном и старожитном зъроженую, его милость господина отца Иосифа Тризну, на сес час в брацьтве виленьском преложенного, вси едностайне и единоголасно обралисмо. А до тое ж елекъции наше и их милость помененые особы, ниже на подписех выражоные, зъгодне приступити, которую то елекъцию, кгда нам деть Господь Бог згодне и едностайне одправити оную, под анафътемою сами Соборов Вселенских непорушьно держати маемо, а до маестату его королевской милости, пана нашего милостивого, вси мы, вирныи подданыи слуги и богомольци, супъликуемо, абы обраный от нас его милость отец архиманъдрита был привилеем ствержоный, и тую елекъцию нашу, вольную и зъгодную, вси подписами рук наших, так же ясневельможного вельможных и урожоных их милостей нижей выражоных, подписами и печатми ствержаем. Писан сес лист елекъцией в церкви Пресвятое владичици наше Богородици и Приснодивы Марии монастыра Печерского киевского, лита Божого нароженя тысяча шестьсот чотырдесят семого месеца генвара, двадцет пятого дня. У того листу елекъцией при печатех подпис рук тыми словы: Варлаам Детьковський, намистник монастыра Печерского киевского, власною рукою. Зосима Прокопович, дозорца печер святых, старец соборный, рукою власною. Игънатий Оксенович Старушич, старец монастыра Печерского соборный.

Меленътый Красносилский, старец монастыра Печерского соборный.

Феодосий Оранъский, старец соборный.

Филарет Горьбикевич, уставник печерський.

Софроний Жеребило-Лобунський, игумен монастыра Кирилского.

Вениамин Новоселец, старец соборный.

Иеромонах Рафаил Вуяхович, старец соборный.

Иеромонах Иелиссей Ильковський, старец соборный печерський.

Меркурий Хомич, економ городецький, рукою власною.

Иеромонах Панкратий Ступницький, крылошанин, рукою власною.

Иоасаф, крылошанин.

Иоан Палчикевич, крылошанин.

Мартин Пресецкий, законник монастыра Печерского.

Костанътый Негребецкий, старец печерський, рукою.

Еромонах Евстафий Евфремович, старец соборный печерський, рукою.

Иеромонах Паисый Сучавський, старец печерський.

Иеромонах Иосиф Дунаевський.

Иеромонах Парфеный Кратович, рукою.

Еромонах Антоний Стефанович.

Иеромонах Селивестер Ясинский.

Иеромонах Александер Броневський, рукою

Иеромонах Киндий Достоевський, рукою.

Иеромонах Корнилий Маньковський.

Иеродиякон Гарасим Козловський, рукою.

Иеродиякон Венедикт Вилькович, рукою.

Иеродиякон Гавреил Глодницький, рукою.

Конъстантъый Семизиновський, инок, рукою.

Simon Howski, zakonnik pieczarski.

Adam z Brusłowa Kisiel, kasztellan ziem Kijowskich, starosta nosowski, obecny na tej electiej.

Alexander z Brusłowa Kisiel, podstoli czernihowski, będący na tej electiej,

Maximilian Brzozowski, podstoli kijowski, obecny na tej electiej, ręką swą.

Siemion Wigura, horodniczy kijowski.

Daniel Jerzy Woronicz, skarbnik ziem Kijowskich».

ІР НБУВ, ф. II, од. зб. 1452. Копія кінця XIX ст.

1647, березня 7 (лютого 25). Київ.

Акт обрання єпископа Сильвестра Косова київським митрополитом.

«Року тисеча шестьсот четьрдесят сегого месеца априля, девятого дня.

На враде кгородском, в замьку его королевское милости луцьком, передо мною, Гаврилом Корьтинским, буркграбим и наместником староства Луцького, становъши очевисто урожоный пан Павел Понаревський, для вписаня до книг нинешних кгородских луцьких, подал пер облятам лист елекъции от всего духовенства, тудеж дикгънитаров, рыцерства, так коронных, яко и Великого князтва Литовьского обывателев народу руского релии кгрецкой, в послушеньстве отца светого пастера патриархи Конъстантинопольского будучих, с печатъми и с подписами рук особ духовных и свецких на обране превелебного в Пану Богу, его милости отца Силвестра Косова, єпископа мсциславского, оршанского и могилевского, на метрополию Киевськую, Галицкую и тому ж его милости, отцу Косови служачий, яко о том тот лист елекъции ширей в себе маєт, просячи, абы принят и до книг вписан был, которого я в ряд приймуючи, читалем и так се в себе, писмом полским писаный маєт: «My, duchowieństwo, tudzież dignitarze, rycerstwo, tak koronni, jako i Wielkiego księstwa Litewskiego, obywatele narodu ruskiego, religiej greckiej, w posłuszeństwie ojca świętego, pasterza naszego patriarchi Konstantinopelskiego będący, po zejściu z tego świata świętej pamięci jaśnie przewielebnego w Bogu j.mci ojca Piotra Mohiły, metropolity kijowskiego, halickiego i wszystkiej Rossiej, z różnych wojwództw na dzień i termin dzisiejszy roku tysiąc sześćset czterdziestego siódmego, february dwudziestego piątego, według starego kałendarza, od wielebnej kapituły metropolitańskiej Sophyskiej kijowskiej, przez listy, do wszystkich nas pisane, dla obrania nowego metropolity z Corony (?) tu, w cerkwie świętej Sophiej kijowskiej katedralnej metropolitańskiej, zgromadzeni, przychylając do praw i swibod naszych tak dawniejszych królów ich mć., jako też ad puncta uspokojenia religiej naszej, na szczęśliwy j. k. mci, pana naszego miłościwego, electiej dane i od króla j. m. zarówno z inszemi prawami Rptej, inter pacta conventa cum consensu totius reipublico poprzysiężone, potem constituciami approbowane, przez które pozwolono jest nam tylko samym obierać archiepiskopa metropolite kijowskiego nie w uniej będącego, jednostajnie

tedy, wszyscy zgodnie, nemine contradicente, idąc za wolą Bożą, który do serca nam podał, przewielebnego w Bogu j. mć. ojca Sylwestra Kosowa, episcopa Mścisławskiego, Orszańskiego i Mohilewskiego, zacnego starożytne urodzenie, wysokie cnoty, pobożność i rostopność, nie mniej żarliwość i stateczność w religiej naszej wiadome mając, za metropolitę naszego kijowskiego, halickiego i wszystkiej Rossiej pasterza braliśmy i obieramy i te zgodną electią naszą j. mći dajemy i wszelakie posłuszeństwo jako pasterzowi swojemu prawosławnemu oddać obiecujemy, załcając do majestatu j. k. m., pana naszego miłościwego, uniżenie, wszyscy zgodnie i jednostajnie, aby był privilegio, według praw naszych, confirmatus j. k. m., pana naszego miłościwego, prosimy. A dając te electionis manifestacją, rękoma naszymi podpisujemy i pieczęci nasze przycisnęli.

W cerkwi świętej Sophiej kijowskiej metropolitańskiej roku i dnia wyżej mianowanego.

У тоє елекції при печатех подпись рук их милостей особ духовных и свецких тыми словами:

Athanazy Puzyra, władyka łucky i ostrotsky.

Iozeph Tryzna, archimandryta pieczarsky kijowsky, starszy monastera brackiego wileńskiego, ręką swą.

Hiłary Doropheowicz, archimandryta słucky, ihumen hrozowsky.

Łeontusz Szyak Załeski, namiestnik metropolitański, archimandryta owrucky, ręką swą.

Isajas, ihumen nikolsky.

Ignacius Oksenowicz Staruszycz, ihumen wydubicky.

Iozeph Kononowicz Horbacky, ihumen Michajłowsky cerkwi złotowiechiej kijowskiej.

Aleksander Mokosi Denisko z Matwiejowiec, administrator episkopstwa Łuckiego i Ostrożkiego, ieromonach poczajewsky, nomine totius districtus Kremenecensis.

Innocenti Giziel, ihumen i rector collegium bratskiego kijowskiego.

Warłaam Dietkowsky, namiestnik monastera Pieczarskiego kijowskiego.

Ałeksey Tur, naniestnik monastera świętego Mikołaja Pustyńskiego kijowskiej.

Константьий Негребецкий, намістник софійський, рукою.

Софроний Жеребило Лобунський, игумен монастыра Кирилского киевського

Федор Бережецький, протопопа киевський, зо всею капитулою.

Alexander Tustanowsky, prezbiter cerkwie świętego Mikolaia Pritiskiej kijowskiej.

Иван Ч(...)*ский, священник Спаский киевский.

Кирил Полозович, священник Воскресенский киевский.

Merkury Chomicz, administrator majątności Grodeckiej, ręką swą.

Zachariasz Berestowicky, protopopa łucky, ręką swą.

Andrzej Zieliński, ręką, presbiter świętomichajłowsky.

Helizeusz Kotelnicky, prezbiter świętej Pokrowy, ręką.

Артемий Гуляницкий, презвитер Афанасовский луцкий, рукою власною.

Adam z Brusilowa Kisiel, kasztelan kijowsky, starosta nosowski.

Hrehory Czetwertyński, podkomorzy łucky.

Zachariasz Czetwertyński, starosta racieborsky, podsędek łucky.

Wacław Świętopełk Czetwertyński.

Mojzesz Mohiła, gospodar wołosky.

Hawryło Korytiński, burgrabia łucky.

Maksimilian Brzozowsky, podstoli kijowski, ręką swą.

Fedor Suszczański Proskura, pisarz ziemsky kijowsky, jako na to zezwalający.

Samuel Worona, cześnik czernichowsky.

Daniel Jerzy Woronicz, skarbnik ziem kijowskich, ręką.

Wasili Masalsky, ręką.

Borys Grazny, łowczy Nowogródka Siewierskiego, ręką swą.

Daniel Hołub z Morosowicz.

Helari Łasko Czerczycky.

Kołtyn Jankuł, który bywał hetmanem ziemie Mołdawskiej.

Adam Chłopecky.

Jan Chłopecky.

Jeremiasz Tysza Bykiowsky, ręką swą.

Fedor Sołtan.

Konstanti Kazimierz Obodeński.

Aleksander Sokołowski.

Michał Woronicz.

Aleksander Surin, ręką.

Krzysztofh Kolczycky, skarbnik czenihowsky.

Prokop Wereszczaka, komornik graniczny czenihowsky.

Bohufał Ołekszyz Łucznia Gieranajsky.

Andrzej z Wołkowicz Wołkowicky, ręką swą.

Andrzej Surin.
Paweł Szczeniowski, ręką.
Iwan Trypolsky, ręką.
Jerzy Kirdej Koziński, ręką swą.
Krzysztof Szaniawsky z Szaniaw, ręką.
Ostaphej Wyhowsky.
Andrzej Madaleński.
Mikołaj Łusto, ręką.
Jan Hładunowicz Dubiński, ręką swą.
Fedor Trypolsky.
Aleksander Trypolsky.
Paweł Ponarzewsky.
Jan Dmochowsky.
Gabrial Łeduchowsky.
Heliasz Złotoliński.
Stephan Horodisky, ręką.
Andrzej Korytiński, ręką.
Ignacy Strzelnicki.
Stephan Bylecky.
Ławrenti Kopysteński.
Daniel Dumiński.
Wasili Błotnicki Zatyrkiewicz, ręką swą.
Который же то лист менованое елекъции за поданьем и прозбою
вышреченое особы, а за приняьем моим урядовым, увес с початку
аж до конца, до книг нынешних ест уписан.
Книга гродская луцкая 1647 года, лист 574».

IP НБУВ, ф. II, од. зб. 1450. Копія кінця XIX ст.

№ 4

1665, лютого 27 (17). Козелець.

Купча.

«Ново на сей рок обраный уряд року 1665, мсця февраля 17 дня, в
пятюк.

Перед нами Александром Ивановичом Долинским, войтом козел-
ским, Аврамом Мокрецким, бурмистром, Петром Стасевичом То-
бонкою, райцою, Климом Григориевичом, лавником, постановив-
шыся очевисто Гапія Остаповая Резникова, мещанка на сей час
козелская, сознание свое уставное к записанию до книг нынешних

міських учинила тым способом, иж zostали винны з Остапом, малжонком своим, певную и четовою суму долгу, взятую позыченным способом коп тридцат чты[r]е личбы литовское учтивою Марії, малжонце небожчика Романа Варавы, обывателце козелское. А на термінах припалых оная Агапия после своего можа Остапа Резника, взятого в неволю, тых коп тридцати готовое сумы не маючы чым плати, доброволне ведлуг ошацуньку двур, также и комор двіс, в ряду меж коморами резницкими с пляцом и будинком сезде (?) в місті Козелцу стоячыє, двор меж двора Совостянова, калачникова, з одноє, од Микити крамара з другое стороны, комора першая обмеж коморы Евхимия з ноє (?) Рудечинковое (?) Коростишовцовое другая комора межою комор од Зовостяновы ринковы з одноє стороны, з другое од Радковы Резниковы, свои власные и нікому ні в чом не заведение, в певной сумі копах двадцати чтыри личбы литовской, помененной Романовой Варавиной, не в заставе, але правом вечистым и неодзовным поступила и завела, не зоставуючы о тые признаные и заведеные речы собі самой, малжонку и потомкам своим до неї, Романовой Варавиной, так же до потомства и с чадия еї міти жадного приступу и права в каждого суду вічными часы под зарукою иными обовязками, в сем записи описаными и доложоными. А преречоной Романовой Варавиной ведлуг признаня и поступеня поменое Остаповое волно тым двором, коморами як хотіти шацовати, дати, даровати, заменити, заставити и як хотіти на свой ліпшыий пожиток обернути. До чого ся ніхто з жадным правом своим не приповедал и не был и увезаня не боронил. Которе тоєй Агапії Остаповое, Резничиноє признане до книг ратушных ест записано».

ВР БПАН, од. зб. 280, арк. 15 зв. – 16. Оригінал.

№ 5

1665, березня 26 (16). Козелець.

Купча.

«Року 1665, мсця марта, дня 16.

Колекга пана Нестера Еввецкого, бурмистра.

Ставши очевисто Тарас резник, обывател козелский, ку записаню до книг нинешних міських козелских сознане свое доброволное учинил тым способом и счо был долгу винен коп пят гр[о]шей

личбы литовское учтивому Федору Суразе, мещанину козелскому. А не маючи гр[о]шей готовых того долгу и (?) вийсти, tedy в пяти копах помененному Федору Суразе в посессию и вечистое уживане пустил комору свою власную, нікому нічим не пенную, стоячую сезде (!) в місті Козелцу в рынку в ряду комор резницких, межоу коморы Василеви Коробейниковы, а тылом Федора (?) Перна (?). Которие коморы преречоный Тарас Резник сам з жоною и потомками своїми зрекаются, а Федору Суразе, малжонце и дітем его, в посессию и вечистое держане и уживане правом неодзвонным поступивши, сам себе о тую признане рач до его, Федора, и потомства его не оставляет жадного приступу и права в каждого суду вічними часы под важностью дачи вышположеное и под нагороженем шкод накладом слова од актора мянованным. До которое коморы при оповеданню нікто з жадным правом, долгом, близкостью, належностью не приповедалсе и не был. Счо про память до книг ест записано».

ВР БПАН, од. зб. 280, арк. 16–16 зв. Оригінал.

№ 6

1665, квітня 17 (7). Козелець.

Ухвала суду.

«Року 1665, мсца апрля, семого дня, за тое ж колекги. Чинил оповедане Иев Шарунович, обывател вовчковский, на прот[ест?] Яцка Петриковца, так же чоловіка вовчковского, о тое, иж счо міли акцию меж собою за неякиес овчины, которые якобы міл сн того то Иева Шаруновича на чинбу взяти. Аже тот сего чоловіка сн, кды небожчиком зостал, tedy поменьй Яцко Петриковец за небожчика, своего виновацу, на старом Иеву тих овчын, любо нагороды за них доходил, в чом иж ся позваний до того не знал. На том оному (?) дня вышменованного присягою одвестися были наказали. Якож позванный Иев на термине припалом пилювал присеги, а [...по]вод Яцко Петриковец к тому часу назначеному к присязе не стал, суд од того Яцка во всем Иева Шароновича уволнил. Тое его нестане до книг ратушных приняти казали и ест прийнято».

ВР БПАН, од. зб. 280, арк. 16 зв. Оригінал.

№ 7

1682, березня 13. Козелець.**Запис про угоду щодо кримінальної справи.**

«Справа и угода пна Илли Жили, асаула полку Киевского, из Степанихою Зродовскою, которая футор его без відома его и урядового трусила о згинул (?) с кабаны 1682 мар. 11.

Перед нами, Василием Коробкою, войтом, Карпом Колесниковичом, бурмистром, райцами и лавниками, судом, зуполна зоседаючими у ратушу козелецким, приточилася справа пна Илли Жили, асаула полкового, а позваною Катрею Степановою Зродовскою. Которая без відома мененного пна асаули до Медведовки, приїхавши в футор без бытности в дому сусіда, в хижу ходила и рухомие речи трусила, а потим виїхавши з того двора ехо пустила, якобы в неї два кабаны украдено. Чого ясный довод, иж тих кабанов шукала. О который подступ гды до права мененная Зродовская была притягнена без всякого доводу з людми зацными с просбою себе схиливши, абы пан асаул ей пробачил, иж тое з простоти учинила, а не згубы шукала. А при той своей просбі варувала собі и кождим, иж не міла о тую свою шкоду и слова мовити, абы міла поносити з дому пна асаули под закладом вины в праве посполитим описанной. Що и мы, вышъписанный уряд, бачачи Степанишину склонност и вароване, а до того, иж и пан асаул тую свою зневагу опустил, и мы ей вину отпускаем. Тилко до далшой памяти тую справу до книг записалисмо. Року выш[менованного], мая 7 дня».

ВР БПАН, од. зб. 280, арк. 60. Оригінал.

№ 8

1685, червня 3 (травня 24). Козелець.**Купча.**

«Запис двора Федору Мадгарі от отца Иоана, зезнанный року 1685, мая 24.

Перед нами, Василием Коробкою, войтом козелецким, Карпом Колесниковичом, бурмистром, Авдієм Игнатовичом и Михайлом Носулею, райцами, Федором Княжолуцким и Кирилом Злотиченком, лавниками, постановившия персоналітер чстный отец Иоан, презвитер заворацкий, ку записованю до книг наших міских козелецких зезнал явне, ясне и доброволне, иж продал фолварок свой

власный двор з хатою, винницею и огородом правом купным міючий, лежачий в Семиполках, в межах певных на острове, вкруг болотом обешлий, нікому ні в чом не заведенный ані пенный пну Федору Мадгару, ему самому, малжонце и потомком его вічними часы за певные и готовые гроши, то ест за золотых сорок и полталляра. Которую сумму отец Иоан до рук своїх отобравши тот двор у (...)»* як ся в собі в широкост маєт, подал пну Федору Мадгарі во вічную посессию достойного держаня и уживаня. А себе самого, малжонку, потомков, близкие и далекие кривные, свої вічне отдалил, даючи ему, мененному пну Федору, таковой в том дворі право и волност, якое пред тим отец Иоан сам міл. Которому помененному пну Федору от сего часу волно ест и на потом будет тим фолварком, своею власностью, диспонават, кому хотя дат, дароват, продат, заменят и якнайліпше поступоват. Ні от кого не обавяючися найменшого утиску и перешкоды под закладом совитости и нагороженем затим и других шкод. Которое вечистой продажи отца Иоановой добровольное признате и мы, вышъписанный уряд, чуючи за потребованем пна Федора Мадгарі до книг наших міских принялисмо и записали».

ВР БПАН, од. зб. 280, арк. 61 зв. – 62. Оригінал.

№ 9

1688, січень. Київ.

Скарга київського магістрату на київського вйта Ждана Тадрину.

«Великим государем царем (далі йде повний титул царів Івана V та Петра I. – *Ю. М., І. Т.*) бют челом подданные ваши, киевские бурмистры, райцы старшие и меньшие и лавники со всім вашего царского пресвітлого величества маистратом, да ремесла всякого цехмистры и старосты, такожде с посполства, сотники, десятники и всі киевские жители, что в прошлом во 194 году вам, великим государем, вашему царскому пресвітлому величеству, пред наяснійший престол донеслися відать многие неправды и злосотворенные діла бывшего нашего вйта Ждана Тадрины, поділаные так през его самого, яко и през жену его в проступлении убийственном. И вы, великие государи, ваше царское пресвітлое величество, услышав о таких Ждана Тадрины и его жены нерадениях, чтобы ваша отчина великих государей, городе Кieve неправедного у себе начальника

не иміла, изволили превысокожалованную грамоту свою прислать к бывшему гетману, к Ивану Самойловичу. В ней же указали, дабы Ждан Тадрина от войтовства отдален быть иміл и отнесл по уложению войскового права з женою своею за ті злосотвотренные свої діла наказане, а мы, подданные ваши, и весь магистрат з посполством града Киева дабы по согласию нашему волными радами иного себѣ войта обрала. И по тому вас, великих государей, вашего царского пресвітлого величества, премилостивном указі, присланном к бывшему гетману по отставке от войтовства для неправедных его діл Ждана Тадрины, мы, подданные ваши, улюбив всі единственно, выбрали себѣ бывшего бурмистра своего Ивана Быковича доживотным войтом. А без вашего, великих государей, подлинного указу мы бы не сміли на обрание войта елекции чинити, о чом всем вам, великим государем, вашему царскому пресвітлому величеству, бывший гетман Иван Самойлович доносил. Да по той отставке от войтовства Ждан Тадрина, не престая своего злочинения, опять явил по себе беззконныя и пресвітлому престолу вашего царского пресвітлого величества, подступные и измінные вновь діла, за которые по суду енералному дважды осужден был на смерть, и тая смертная казнь по милости бывшего гетмана стала ему, Ждану, опущена. Но во нынешнем во 196 году вам, великим государем, вашему царскому пресвітлому величеству, бил челом он, бывший войт Ждан Тадрина, ложно, что будто его напрасно от войтовского отдалено чину и животы его без остатку пограблено по промыслу нынешнего нашего войта Ивана Быковича, и отдано его Ждановому брату. И вы, великие государи, ваше царское пресвітлое величество, по таковому Ждановом челобитію веліли в Києві учинити розыск и вновь все то діло розвести, по каковому суду яко от его, Ждана, уряд войтовский отнято, так и животы его пограблены zostали. А по розыску довелося, что войтовский уряд от Ждана Тадрины по ділам его беззаконным смерти достойным, от его отставлен войсковым енералным судом. Которую отставку от войтовства Ждана Тадрины и вы, великие государи, ваше царское пресвітлое величество, превысокомошною своею грамотою, присланою к бывшему гетману, подтвердили. Да што он же, бывший войт Ждан Тадрина, в челобитію своем доложил будто з пятьдесят дворов в Києві у его отнято; и по розыску обявилося, што ни одного двора у его дармо не взял нихто. И егда во 194 году в его Жданово

вом діле на суд были суди енералные и полковник киевский з старшиною по прошении его, бывшего войта, в Киев присланы и, судечи его діла и sprawy з розными людми, были в Києві два разы и бавилися недель осмь; да и на розыску теперешнем за его ж, Ждановою, причиною, были в Києві суди енералныи и полковник киевский з старшиною. То оба ті наізды судей енералных в діле Ждановом много місту убытку учинили, которым всім з міскою ратуши всі сясныє (!) харчи и напитки даючи, немало денег стратили. Да он, Ждан Тадрина, ныне похваляется на всіх нас и на все місто учинити разорение большое и всіх мещан ни во что по своей злости обернути. Которых его лукавых помышлений и словес таковых мы, подданные ваши, силно боимься, видя его первую в вам, великим государям, вашему царскому пресвітлому величеству, измїну, что з Киева побіжал был за границу у сторону полскую. Но и ныне віровати ему о измїне не треба, понеже закупил у полской стороні от Киева осмьдесят верст город Чернобыл и з жидами невірными ведет дружство, вкуші з ними арендау тот у полской стороні город. Да чтобы он, переводяся з жидами, не учинил нам и місту нашему какого подступу на пересерди, потому што он силно злый и лукавый человек есть. И прежде за уряду войтова своего, он же, бывший войт Ждан Тадрина, яко не присяглый місту, насилственные многие обіды и убытки нам ділал: у лавках безденежно брал товары, двory грабил напрасно церковные и мещанские, такожде и лавки, и мы, ремесные люде, на его, Ждана, дармо без платежу работы свої робливали. А в подводах мещаном так ділал што когда надобно будет взяти подвод десять или болшей, то он, Ждан, все місто для тых подвод перетрусит и озмет у мещан лошадей сто, то уже мещане у его, Ждана, свої лошади за денги выкупают. А которые мещане не выкупеть лошадей своих, то ті идуть у подводу. Такожде сужувал мещан не в ратуши з урядниками по майдебурскому праву, але сам в дворі своем и в росправах людем многие кривды ділал и карал без суда мещан напрасно. А жена его, Жданова, бурмистровых жен и инных мещанских жен, ревнуючи до его, Ждана, своего мужа, на прелюбодіяние, бивала нещадно, пекла желізом тіло и мордовала безвинно, а инных на смерт поубивала. А что для тїх зіло лютых самого Ждана налогов и жены его великих безчиний и убийств мы, подданные ваши, вам, великим государем, вашему царскому пресвітлому величеству, челом не бивали,

то боялися мы его силно, што был грозный и всіх был взял в свої руки. Но сам Господь Бог, не терпя болей такового его, Жданова, и жены его, беззакония такожде и нашего обіжений и неволи, за таковыя его діла з многим безчестием, с того войтовского уряду скинул и так ныне от тіх его Ждановых великих обіжений по невыповідимых судбах Божиих и по милосердии вас, великих государей, вашего царского пресвітлого величества, волными zostали. Но еще он, бывший войт Ждан Тадрина, хотя опять немилостивно владіти над нами, бил челом вам, великим государем, вашему царскому пресвітлому величеству, дабы ему знову войтовский уряд привернено, и егда бы он, Ждан Тадрина, еще у нас был войтом, то бы всім нам, жителем бідным, для его безмірное злости, пришлось розбрестися з міста и домовки покидать, понеже и так за его войтовского уряду много мещан, не стерпя великих его налогов, стало козаками; а иных так пообіжовал и животы пограбил, што пришли в разорение и убозство; еще ж многие мещане дворы покидавши, в иные міста поотходили для его насилствующих утисков місто во знищение пришло. Которое под вашим, великих государей, вашего царского пресвітлого величества, высокодержавием будучи, теперь помалу без его, Ждановы, власти, почело на первые порядки возвращатся. Иных же его, бывшего войта Ждана Тадрины, діланы місту и всім нам ушкожений невозможно и выписать. И для таковых его нерадений и збытков великих не толко его за войта не хочем у себе иміти, но и в місті его для измін и похвалок на разорение всіх нас не желаем иміти. А теперешний наш войт Иван Демидов сын Быкович, яко по вашему великих государей, вашего царского пресвітлого величества, премилостивному указу и відому, всіми нами, любовне на то войтовский уряд в Жданово місто есть выбран и вам, великим государем, вашему царскому пресвітлому величеству, во всякой вірности сердечне без порока служит, да містом и нами всіми праведно радіет по се число; так мы не кого инного, толко его, Ивана Быковича, доживотным войтом у себе желаем иміти. Милосердые великие государи, ваше цари и великие князи Иоанн Алексіевич, Петр Алексіевич и великая государыня, благовірная царевна и великая княжна Софія Алексіевна, всея Великия, и Малія и Білїя России самодержцы, пожалуйте нас, подданных своих, по премногой своей царской милости веліте, государи, указать, чтобы бывший войт Ждан Тадрина ті убытки міские,

которые на его, Ждановом, діле мы судям выложили, заплатитъ ему, Ждану, що по реестрах наших доведеться, да шtbody он же, Ждан Тадрина, для своих діл жестоких и обид нам учиненных и для беззаконий не толко у нас в Киеве не был войтом, но ради зміны какої, на разорение наше по злости его умышленое, дабы не был и в місті, шtbody нам в том о вас, великих государей, вашего царского пресвітлого величества, не быть в опале. Нынешнего же нами избраного войта Ивана Быковича веліте государи по премилостивном своем милосердии за доживотного нам войта утвердити. И веліте, государи, сию нашу челобитную послать ис Киева к себе, великим государем, к Москве под отпискою великие государи цари смилуйтесь, пожалуйста!

Бурмистры, райцы, лавники, цехмистры, старосты, сотники, десятники и весь маистрат с посполством міста Києва».

ІР НБУВ, ф. П, од. зб. 13518–13635, арк. 201–206.
Копія першої половини XIX ст.

№ 10

1689 р. Київ.

Чолобитна київського митрополита Гедеона Четвертинського царям Івану V та Петру I і цариці Софії.

«Божиею млстиею (далі йде царський титул. – Ю. М., І. Т.) митрополит Гедеон к подножию прстла вшего црского пресвітлого величества смиренно припадая до лица земли, челом биет.

В ннішнем году от воплощения Сна Бжия 1689 и в прошлом году 1688 Иван Бикович, войт отчыны вшего црского пресвітлого величества града Києва, с бурмистрами, райцами, лавниками и прочіими били челом ложно вшему црскому прсвітлому величеству на мене, бгомолца вшего црского прсвітлого величества, будь то я, богомолец вшего црского прсвітлого величества, на престолі метрополіі киевския сідше, вново построїл дворі и в ніх, новопостроенных дворах, завіл внов шынки з великою убилю ратуша міского. Я, бгомолец вшего црского пресвітлого величества, по званию иноческому смиренно терпіл таковых, нанесенных от войта и мешан киевских поклеп, не хотя с ними аки отц з снами и аки пастыр со овцы в прю разсуждающую входити. Он же, Иван Бикович, войт киевский, с мешани, за державы королевского величества давали на замок королевский чтыри тысячи рублей да десять байдаков з

запасом хлібним особ на ратных людей королевского величества на Кодак. Они же, мещане киевские, арендовали точию пол Киева, особливо аренда была для гостынных людей, а особная была аренда на Біскупем місті и Кожемяках, всей аренды было на замок королевского величества десять тысячей рублей. Нні же егда по неизреченной млсти вшего црского пресвітлого величества вмiсто десяти тысячей рублей шестсот рублей в казну вшего црского пресвітлого величества даючи, не может Иван Бикович, войт, свое лихоимство удоволити. Не точию мні, бгомолцу вшего црского пресвітлого величества, своему пастиреви и по Дху отцу, но и всім бгомолцем вшего црского пресвітлого величества в мнстрех киевских пребывающих, различными напасти и грабленіи едва стерпимую творять обиду. Мирских црквих такожде сіножаты он, Иван Бикович, собі лихимітелні присвоает, неразсуждающе яко всім мнстрем киевским, такожде и мирским црквам, прародители вшего црского пресвітлого величества, великие гсдри кнзие киевскіи, надали собі в память вічную бгомолство же про здравие и всяко блгополучие своего црствующаго наслідія вшего црского пресвітлого величества. Он же, войт киевский Иван Бикович, с немногими своїми сверстниками великою прибилю аренды киевской и прочіими приходами свої збогачают доми, ничесого на строение града или в помощь убогих градских людей иждивающе, паче же з убогих людей градских, вотчини вшего црского пресвітлого величества денги многие емлюще будь то для посланников з чолобитными в црствующий град к вшему црскому пресвітлому величеству немилостиво озлобляют. Для чого в отчынi вшего црского пресвітлого величества великий вопль и стенание от убогих людей, но страха ради и прещения ярости войтовской в приказ вшего црского пресвітлого величества киевский чолобитной про свое озлобление подати не дерзают. Смилуйтеся убо, великие гсдри цри, пожалуйте велите своему ближнему боярину и намістнику костромскому, воеводі киевскому кнзю Михайлу Григориевичу Ромодановскому, с товарищи, дабы он от насилия силнаго войта киевского заступал, а обител Софійскую и прочія обители, здание праротителей вшего црского пресвітлого величества, разоряти не допускал. Судит ли Гсдь дождати пустя весняного, не медляй од себе и от всіх обителей нарочно с плачущою чолобитною вышлю кого до вшего црского прес[вітлого] величества, являя сие яко дворі сто-софійские на

Подолі в Києві од прежних митрополитов, а не за мене построены, и в тех дворах през наем живущих волный промысл шинковый всегда бывал, так яко аренда волная бывала на слободі коло Софійского мнстра сидящей. Смилуйтесь великие гсдри, пожайлуйте мене, вірного бгомолца своего, со всіми обивателями киевскими, изволте ховат в своей гсдрской млсти».

ІР НБУВ, ф. II, од. зб. 20890. Копія XVIII ст.

№ 11

1725, березня 5 (лютого 22). Переяслав.

Випис з переяславських міських книг, який містить у собі купчу.

«Року тысяча сімсот двадцятого мсца февруаря числа двадцят второго.

На уряді его императорского всепресвітлішого величества майстратовом переясловском за відомом и позволенем его милости пана Романа Юрченка, асаула полкового, и на той час наказного полковника переяславского, перед нами Лаврентием Фомовичом, войтом майдебурії переясловской, Евстафием Щирим, бурмистром рочним, Андреем Забарою, райцею старшим, Радионом Марковичем, райцею подстаршим, и протчими райцами и лавниками в майстраті переясловском засідаючими, ставши персональне превелебний в Бгу оц Варлаам Репицкий, законник монастира Свято-Николского киевского и з превелебним в Бгу отцем Петром Литковским, намісником святокириловским киевским, в пленіпотентах от висоце в Бгу превелебнійшаго его милости гспдна отца Феодосия Кглінского, игумена Свято-Кириловского монастира киевского, присланим, презентовал леггацию от Анастасіі Іванихи, крамарки переяславской, на кгрунта Мозиревские, в селі Ерковцах лежачие, под печатю переясловскою ратушною, ему данную, также купчую от Андрея Уласенка, козака ерковского, на плец дворовой з огородом и ставком под двома печатми, ратушною и судовою переясловскими, инквизицию судом полковим о тие ж кгрунта през старинних людей ерковских виведеную, лист под печатю архиерейскою и з подписом руки архиерейской о тие ж кгрунта данный, купчую там же на кгрунта от Іарона Феодосенка и Кондрата Грищенка, козаков ерковских данную. При которих писмах своїх помянутый отц Варълаам Репицкий особливий лист властною его рукою

писаний вечистой продажи висоце в Бгу превелебнійшому его милости гспдну отцу Феодосию Кглинскому, игуменові святокириловскому киевскому, зо всею о Христі братиею на всі вишеозначенние кгрунта от себе даний, покладал при устному своему сознатию, просячи нас, ураду. А писмо тот лист до книг міських приймуючи, казалисмо перед собою вчитати и так он в собі мает:

Я, иермонах Варлаам Репицкий, обители Свято-Николской пустинно-киевской законник, обявляю сим писанием моім кому о том відати будет належати, усякого суду и права духовного и світского чину, теперь и в потомние часи, иж маючи в селі Ерьковцах под Переясловлем дворец и к нему ниве (це слово написано двічі. — *Ю. М., І. Т.*) ниве пахатное лекгованное и купованное, именно плец дворовой з огородом и ставком з огорожею, на тот час у воді стоячою, от огорода отца Игнатия, священника тамошнего, и Михайла, дяка, свідомие того моего ричники, при куплі того плецу будучие Хвеско Низкойлон, на тот час атаман будучий ерьковский, Алексій Ткаченко, Улас Щеръбак, Силка Кліщ, Кондрат Грищенко, Петро Ждан, Трохим Бублик, Федор Коръніенко, Левко Бублик, Федор, Клішин зять и прочие люде віри годние у Андрія Уласенка, козака ерьковского, куплений межи огородом того ж Андрея Уласенко з одной, з другой стороны чрез улицу Петра Череватого лежачий, з приходу чрез улицу огород Дацка и Хвеска Кумкув и Федора, Илиминого зятя, козаков ерьковских, а на том плецу хат дві, моім коштом построение, світлицу и пекарню, ниве, прозиваемое Мозиринское, от небожки Анастасіі Іванихи, крамарки переясловской, на сорокоуст мні лекгованное, а оной судом полковим переясловским по Андрею Кохану, козаку ерьковскому, за долг присужоное, а к том еще прикупленое у Иарона Федосенка и жони его Любви, еще и Кондрата Грищенко, козаков ерьковских. Якое особливим писанием ратушним в своем положенію есть описаное, а лекгованное особливим, нікому ні в чом не пенное и не заведенное. Продаем той дворец з огородом, ставком поки я от Андрія принял и ниве лекгованное, сколко у всіх трох руках Мозиринского винайтися может и купленое за благословением висоце в Богу превелебнійшаго его милости гспдна отца игумена нашего пустинно святониколского киевского Христофора Чарнуского и всей соборной о Христі братіи висоце в Бгу превелебному его милости отцу игумену святотроецкому кириловскому киевскому Феодосию Кглин-

скому зо всею о Христі братиею и сукцесором пречестности их вічними часи за готовую суму монети и лічби доброй триста золотих. Которим дворцем и нивем от мала до велика міют преречоние отцеве святокириловские киевские, а по них сукцесорове их власт зуполную отселі яко хотіти владіти и пожитковати, кому хочяти дати, продати, даровати яко ко найлутшому пожиткові обители святой примножати и приспособляти. Я зас, помянутий Варлаам Репицкий, вирекаюся отселі того дворца и нивя так лекгованого, яко и купованого, не міти отселі власти вічними часи до оного озиватися и своїти и овшем ежели би кто з кревних моїх, близких и далеких, или хто з посторонних людей сміл и важился оние кгрунта себї привлащати и пречестним отцам святокириловским якую трудность задавати, повинен буду у всякого суду и права світского и духовного чину коштом пречестности и боронити и заступати, а на такового турьбатора покладаю вини на суд гдеби справа міла точитися о тое, тысячу золотих. Який мой сей лист вечистой продажи дворьца в селі Ерьковцах з нивем лекгованим и купованим властною рукою моею написавши, далем висоце в Бгу првелелбному его милости гспдну отцу игумену святотроцкому кириловскому киевскому зо всею о Христі братиею и сукцесором пречестностей их для оборони и защиту потомного часу с подписом имени моего. Тут жем просил о подпис рук своїх их милостей сожителей моїх, на сей час будучих, ниже именно виражених року 1725 февраля 5. Иермонах Репицкий при печати моей рукою власною.

На прошение пречестного отца Варлаама рукою власною Иоан Нерунович, Селвестр Тумский, Андрей Фомиевич.

Прето ми предложение суду майстратового переясловского особи вислухавши оний лист вечистой продажи, казалисмо в книги міские приняти и записати. З книг зась сей потвердителний виписавши, екстракт казалисмо оний потребующей стороні висоце в Бгу првелелбному его милости гспдну отцу Феодосию Клінскому, игуменові святотроецкому кириловскому киевскому, зо всею о Христі братиею з притисненем майстратовой переясловской печати и з подписом рук належных видати.

Діялося в майстраті переясловском року и дня више писаного.

Лаврентий Фомович, войт майстрату переясловского, зо всіми урдовими».

ІР НБУВ, ф. 160, од. зб. 730.
Оригінал, завіреним підписом війта і двома печатками.

1730, травня 4 (квітня 23). Глухів.

Рапорт.

«В гдрственную коллегию иностранных дел з войскового енерального суда репорт.

Сего 1730 года, априля 23, указ ея императорского влчства самодержицы всероссийской з оной коллегіи и при нем три дуплікати: 1. к киевскому архиеписпу Варлааму; 2. к черніговскому еписпу Иродиону; 3. Киевопечерской лаври к наміснику Роману з братиею приобщение сего ж априля 29 в суді войсковом енеральном полученны, в котором написано:

Вчерашнего де числа при указі посланы грамоти ея императорского влчства: 1. к киевскому архиеписпу Варлааму; 2. к черніговскому еписпу Иродиону; 3. киевской лавры к наміснику Роману з братиею, в которой день быть коронованию ея императорского влчства и о молебствіи о том, з которой для извістія в суд войсковий енеральный тогда и при сем копії и велено де ті грамоти з суда войскового енерального отослать к ним с нарочными нне де с тіх грамот к ным же, архепспу и еписпу и к наміснику посылаются при сем указі дуплікати в запис и ежели де оригинали каким случаем не дошли. То сії дуплікати розеслать к ным немедленно. А ежели оригинальные грамоти дошли и розосланы, то посланные при сем дуплікати возвратит паки в оную коллегию иностранных дел и о том репортовать и по силі оногo указа з суда войскового енерального вышписание три дуплікати: 1. к киевскому архиеписпу Варлааму; 2. к черніговскому еписпу Иродиону; 3. Киевопечерской лаври к наміснику Роману з братиею, сего ж числа апр. 29 с нарочными з войскового енерального суда розосланы, а вышеозначенные оригинальные грамоты в суду войсковом енеральном по се число не получены. А по оному указу и по копії выш объявленной грамоти исполнение учинено будет.

Вышеписанный репорт в коллегіи иностранных дел писанных глуховской ратуши писар Иван Яновский в войсковом енеральном суді принял и росписался того ж 1730 году априля 2 д. Иван Яновский, писар ратуши глуховской».

ВР БПАН, од. зб. 261, арк. 219-219 зв.

№ 13

**1734, не раніше березня 28 (17). Глухів.
Універсал князя Олексія Шаховського
та інших членів Малоросійської колегії.**

«По указу ея императорского величества самодержици всероссийской и протчая, и протчая, и протчая.

Полковникові ніжинському з старшиною полковою, сотникам з урядами, а особливе ивангородскому з атаманею и товариством, и войтам с посполством и всім, кому о том відати надлежатимет, чрез сей універсал обявляється, иж святія великія Киевопечерския лавры нотарий превелебный в Бгу отц Иоїл при поданном своем нам, генералу лейтенанту ея императорского величества, генерал адютант конной гвардії подполковнику, сенатору и кавалеру в енералную войсковую канцеллярию прошеніи презентовал декрет з суда войкового енералного, Киево-печерской лаврі на владіние грунту между войковым артиллерийским фастовским и куренским степами лежачого, прошлого 1733 года июня 15 дня по слідствию о том по указу ея императорского величества и по определению покойного гетмана и кавалера Апостола и гсдна генерала и кавалера Семена Григориевича Нарішкина, глуховского гварнизонного полку порутчиком Тихоном Волжиним да бунчуковым товарищем Павлом Раковичем и сотником дівицким Яковом Селецким по свідітелству старинных и сторонных людей 1732-м году чиненном данный, которым тот грунт оной Киево-печерской лаврі для показанных в том декреті прави слушных резонов, в спокойное владіние отдано, а фастовским жителем и артиллеріи енеральной от владіния того степу також по обстоятельным резонем отказано, и просил вышмененный Киевопечерския лавры нотарий, превелебный в Бгу отц Иоїл для спокойнійшого вперед помянутым степом Киевопечерской лаврі владіния в потверждение данного з суда енералного декрету з енеральной войковой канцеллярії універсалу. Мы, прето генерал лейтнант, сенатор и кавалер по разсмотреніи членами и виявши слушное означенного Киево-Печерския лавры нотариа, превелебного в Бгу оца Иоїля прошение, иміючи же власть по силі высокоповелителнійшой ея императорского величества грамоті, за собственною ея величества рукою к малороссийской генеральной старшині полковникам, полковой и городской старшині и всему народу малороссийскому в обявление минувшого марта 17 д.

сего 1734 году присланной, в которой всемилостивіше повелено нам, генералу, сенатору и кавалеру з протчими присутствующими енеральной войсковой канцеляриі членами, управлять всі малороссийские діла, которие до уряду гетманского надлежат по прежним указам и инструкциям. А в прежних императорского величества грамотах гетманам данных, велено в Малой Росіі всякие войнские и гражданские устроеват порядки и по силі тіх императорского величества грамот, выдаваны были от них, гетманов, просителем по иміючимся у них кріпостем на маетности, села, деревні, мелници, кгрунта и другие угодиа из енеральной войсковой канцеляриі універсалы согласно опреділили выдать из енеральной войсковой канцеляриі Киево-Печерской лаврі на владіние означенного меж[ду] Фастовским и Куренским степами грунту універсал, которим яко ствержается оной Киево-Печерской лаврі показанным грунтом спокойно и безпрепятственно владіть и с оногo всякие обыкные иміт [пожитки?] так, абы фастовские обыватели и енеральная артилерия, которим вышписанным декретом з суда енерального обывтели Киево-Печерской да(...)* и показанных в нем прав и резонов отказано, нні и впред к оному грунту не интересовались и жадных оны и нихто инный трудно[сти и] препятствій в том Киево-Печерской обывтели в свободном владініі чинит не важилися, предлагается.

Дан в Глухові [...].

Кнзь Алексій Шаховской

Кнзь Андрей Барятинский

Михайло Забіла

С(...)* Кишкин

Войсковый енеральный писар Михайло Турковский

Канцелярист Данило Городецкий».

ВР БПАН, од. зб. 261, арк. 96. Оригінал, завірений печаткою.

Запис на маргінесах: «Записан в (...)*».

№ 14

1763, вересня 2 (серпня 22).

**Лист київського обозного Олександра Солонини та інших
військовому товаришу Онуфрію Савичу.**

«Благородний и достойно почтенний гспдн войсковий товариш,
гсдр наш Онуфрий Савич.

В полученном сего августа 17 д. от его сиятельства графа ясневелможного високоповелительного гспдна гспдна гетмана, сенатора, генерал-фельдмаршала и разных ординов кавалера Кирилла Григорьевича Разумовского в полковом киевском суді високом ордері изображено и в полковой же гадяцкой канцелярії присланим к его ясневелможности доношением представлено между протчим яко многие убогие люди и козаки являются в полковой канцелярії з жалобами на войскових товарищей и на оставшихся во вдовсті по смерти мужей своїх бунчуковых и войскових товарищей жен не за землю, но до персон их касаючимись: за набіг на козачие дома, за взятие насилно козаков, за бої и ограбления их имуществ, за неплатеж по облікам и по договорам служителям денег и по протчим потребним делам. По которим хотя полковая канцелярия и должествовала бы чинить справедливое рассмотрение, но ті чиновные и чиновничие удовствующие жены отказываются, что оны по тім ділам должны быть судими в суді генералном. Они ж истцы, паче бідные и убогие люди и вдовы за бідностию своею едва могут о сем заносить по близосты в полковой канцелярії жалобы, а в суді генералном за далеким разстоянием по своей бідности жаловатся и доходить по оним жалобам суда отнюдь не состоятельны. И прошено о том его ясневелможности рассмотрения и хотя де до сего упоминаемые чины и их жены по всем жалобам до их персон касаючимся, кромі земских діл, відомы были росправою в суді войсковом генералном, почему от его ясневелможности и чрез особые ордеры в прошлом 751 году октября от 7 подтвержденія учинены и о нині приемля его ясневелможность во уважение вышеписанное представление в жалобах рядових козаков и других обіженних бідных людей, дабы оны в своїх обидах по причині скудости своей за далеким разстоянием Глухова по искателству тамо в суді генералном не дознавали вящшой трудности и не оставались без получения скорійшого удовольства. Того рады в сходство прав малороссийских веліно оним его ясневелможности высоким ордером отнині подаваемое в полковия канцелярії от рядових козаков и посполитих и других нижних чинов и вдов на бунчуковых и войскових товарищей и войскових канцеляристов абшитованных и служащих и вдовствующих их жен доношения и жалобы о побоях, грабежах, насилствах, долгах, и других подобных сему ділам принимать в полковых канцеляриях. В которих полках оные чины

жительством находятся и по оным в тих же полках чинить рассмотрение и решения в силе указов и малороссийских прав. Протчое ж по тому его ясневелможности 751 году в октябрі мсці о судах полковых состоявшемусь ордеру остается в своей силі, покуда совершенно всех малороссийских прав о судах малороссийских постановление учиненно будет и дабы от таковых чиновних людей в неявки до суда полкового за правными зазивалкы (?) никто невидін (?) як не отъговоривался, велено от полковой киевской канцеляриі о том его ясневелможности учрежденіи во всем Киевском полку по надлежащому оповістити. Во исполнение которого его ясневелможности высококого ордера во всі в здешнем полку сотні от полкового суда чрез указы предложено к нижителствующим в сем полку бунчуковым войсковым товарищам и другим више на-помяненным чинам о више писанном к знанию и к непремінному исполнению писменно оповіщено, в том числі и вашему благородию чрез сие изъясляется. В протчем же мы иміем пребить вашего благородия гсдря нашего покорние слугы:

Обозний Александр Солонина.

Писарь Андрей Миткевич.

Асаул Матвій Шум.

Стефан Барановский.

Ярошев(...)*.

1763 году августа 22 д

г. о. Пригары».

ІР НБУВ, ф. І, од. зб. 56676. Тогочасна копія.

Запис зверху документа: «Под[ан] 1763 году августа 27 д. в Олишевці».

№ 15

1779, листопада 4 (жовтня 24).

Лист київського митрополита Гавриїла Кременецького до графа О. І. Рум'янцева.

«Высокосиятельныйший граф, мой особливейший милостивец и патрон.

Вашего сиятельства почтеннейшее писание от 29 прошедшаго сентября, ко мне отправленное, я 2 октября получить имел честь. В коем вашем писании между прочаго написано, что из представленнаго вашему сиятельству от Малороссийской коллегии экстракта, в оной учиненнаго и здешней консистории приговора утвержденна-

го мною по делу о священнике Моисею Парпуре, усмотреть изволили ваше сиятельство, что в светских судах нашелся он, Парпура, изблеченным в передержании в своем доме воров и разбойников, в оном писании поименованных, и приемке от них ограбленных разных вещей и денег, и что сие поставлено ему в вину непростительно. А д[ухов]ный суд, умягчая якобы суровость графских законов преднаписанного духовенству кротостию, определяет ему [...] присягу и что ваше сиятельство не ви[...]вточной разбор дела, но только [...] что и духовным, гражданские же (?) колко (?) (...)суются [...] той [...] о болшой [...] написано (?) [...] начальства.

Ежели не о самых обиду сделавших, то участвовавших користолюбия ради на зло ближняго, требовать изволите: какие вследствие гласящих о том законов учинено будет мною определение, уведомить.

Я во удовольствие требования вашего сиятельства почтеннейше уведомляю, что утвержденный мною духовной консистории приговор, от Малороссийской коллегии вам представленный, имеет свое основание на тех законах, кои в нем изображены. За силу которого по доволном рассмотрении экстракта при сообщении из Малороссийской коллегии, ко мне присланного, найдено, что его, Парпуры, преступление до важности, которая могла [бы] отнять у него достоинство иметь ему на[...] священства сан, не простирается, естли (?) учинит он присягу в незнании о людях, что они воры и разбойники, а вещи разбойниками ограблены, в чем он, Парпура, в светских судах на присягу брался, и показано нам допустить к оной его должно было, до кото[рого] с определения Малороссийской коллегии депутат здесь августа 26 д. и допущен. Однако ж за то, что он хотя и не имеет сомнения о вещех, чтоб были воровские разбоем ограбленные, а о людях, что они воры и разбойники, на уряд о том не объявлял, духовною консисториею признан виноват, наштафлен лишением чина наместническаго, имени того и правительства, последователно [...]приговоренное в мнении суд[...] генерального во втором пункте взыскание с него, Парпуры, и жены его в число претензии обидимых, на чем не отведено ни оговорено, но осталось оное на рассмотрение гражданских правительств вашему сиятельству подчиненных, равно как и удовлетворение обиженных: да и потому что такое взыскание и удовлетворение не есть духовного, но гражданского суда. В прочем пребываю с

достожджним вашого сиятелств високопочтением и искреннейшею преданностию.

Вашего високографского сиятелства, моего особливейшаго милостивца и патрона, доброжелателнейший молитвенник и слуга

Смиранный Гавриил, митрополит Киевский.

Октябра 10 1779 года. Киев».

**ІР НБУВ, ф. І, од. зб. 55562. Оригінал, завірений власноручними підписом.
Запис зверху документа «14 д. октября 1779 года».**

№ 16

40-ві роки ХІХ ст.

**Листи ХVІІІ ст. єпископів переяславських і бориспільських,
поданих у вигляді регестів істориком О. Маркевичем.**

а)

1738, травня 14 (3).

**Лист Арсенія Берла, єпископа переяславського і бориспільського,
до правителя Малоросійської колегії О. І. Рум'янцева (регест).**

«Высокородный и высокопревосходительнейший гн, гн генерал аншеф и св. Александра Невского кавалер, мой милостивый благодитель и многодознанный патрон.

В это время производился перевод и свод правовых книг. Между прочими духовными и мирскими лицами, к этому ділу определенными, был игумен переяславский Герман Прохорович; его требуют в Глухов. Но как Герман занят постройкой сгоревшего своего монастыря и поселением людей, то Арсений назначает священника ба-санской церкви Вознесения Господня Стефана Древецкого, чело-века достойнаго и искусства, который 2 мая отправлен в Глухов».

б)

1738, листопада 6 (жовтня 26).

**Лист Арсенія Берла, єпископа переяславського і бориспільського,
до правителя Малоросійської колегії О. І. Рум'янцева (регест).**

«По случаю набора лошадей годных под драгуны, раскладка было и на маетность духовенства. Но приемщики «невидно по своему неискусству или по каким пристрастиям» ни одной из представленных от переясловского духовенства не приняли. Просим назначить для этого какого-нибудь офицера и допустить в приемное присутствие священника, которого назначит он».

в)

1761, грудня 21 (10).

Лист Гервасія Лінцевського, єпископа переяславського і бориспільського, до гетьмана К. Розумовського (регест).

«В новокупленной графом маестности в с. Яготині управитель графский, войсковый товариш Яков Малинский притегает всі сінокосы Михайловского монастыря в маестности онаго Годуновкі сотни Яготинской. А этими сінокосами содержится не только катедра, но и семинария. Граф приказал Малинскому оставить за монастырем эти земли. Но Малинский не внимая приказы, уже выкосил их. Гервасий просит пощады монастырю».

г)

1774, липня 22 (11).

Лист Йова Базилевича, єпископа переяславського і бориспільського, до графа П. О. Рум'янцева-Задунайського (регест).

«Нащот какой-то просьбы, которую он подавал графу о своем свойственнике бургомистрі Терлецком и на которую не получил он разршшения».

д)

1774, липня 28 (17).

Лист Йова Базилевича, єпископа переяславського і бориспільського, до графа П. О. Рум'янцева-Задунайського (регест).

«При нынішних вашему высокографскому сиятельству к цілости и благоденствия всего отечества вверенных интересах я, будучи и по природі к жалобам не склонен, жалобы никак не отважился б представлять, сли б причиненная обида не принудила мене выступить из преділов терпінія».

Переясловская гарнизонная Успенская церковь иміла по жалованым грамотам церкви близ Переяслова и в отдаленности. Частью оных завладіли сосіди. По этому обстоятельству церковь вела тяжбы издавна. Член консистории, священник той церкви, Иоанн Стеблинский, не терял этих діл из виду. Одно из них было с бунчуковым товарищем Мих[аилом] Гриневичем. Подкоморский суд рішил оное в пользу церкви и отдал ей землю во владіние. Стеблинский выехал, чтоб распорядиться этой землею. Швагер Гриневича, полковой судья Петр Дараган, взяв воруженную

козачью команду, арестовал священника, людей и скот, и привез под крепким караулом как злодія в полковую канцелярию в Переяслав, при толпі зрителей, во время ярмарки, а людей перекованных держал в тюрме пока не взяли их на поруки.

О том жалоба.

Иов был из фамилии Базилевичев».

ІР НБУВ, ф. І, од. зб. 56728, арк. 444-444 зв.

Список використаних джерел

1. Памятники киевской археографической комиссии. Киев, 1845–1863. Тт. 1–4; Архив юго-западной России. Киев, 1859–1914. Ч. I–VIII. Тт. 1–35; Сборник материалов для исторической топографии Киева и его окрестностей. Киев, 1874. 417 с.
2. Акты, относящиеся к истории Южной и Западной России. Санкт-Петербург, 1861–1892. Тт. 1–15.
3. Ділова мова Волині і Наддніпрянщини XVII ст.: зб. акт. док. Київ : Наук. думка, 1981. 316 с.; Книга київського підкоморського суду (1584–1644). Київ, 1991. 344 с.
4. Див. наприклад: Документи українського козацтва XVI – першої половини XVII ст. Київ, 2016. 608 с.; Універсали Богдана Хмельницького. Київ, 1998. 383 с.; Універсали українських гетьманів від Івана Виговського до Івана Самойловича. Київ–Львів, 2004. 1086 с.; Універсали Івана Мазепи. 1687–1709. Київ–Львів, 2002. 758 с.; Київ–Львів, 2006. Ч. II. 798 с.; Станіславський В. Листи Івана Мазепи. Київ, 2002. Т. 1. 480 с.; Київ, 2010. Т. 2. 751 с.; Універсали Павла Полуботка (1722–1723). Київ, 2008. 720 с.
5. Модзалевский В. Л. Малороссийский родословник. Киев, 1914. Т. 4. С. 4.
6. ВР БПАН. Од. зб. 280.
7. Кривошея І. І. Краєзнавчі матеріали козелецької актової книги (1664–1765 рр.) // Уманська старовина. 2016. Вип. 2. С. 120–125; Кривошея І. Генеалогічні матеріали козелецької актової книги (1664–1765): Коровки-Вольські та Мокієвські // Гілея. Науковий вісник. Збірник наукових праць. Київ, 2017. Спец. випуск. С. 34; Кривошея І. Інформаційний потенціал актової книги м. Козельця (друга половина XVII – перша половина XVIII ст.) // Україна між Польщею та Росією. Київ, 2016. С. 137–149.
8. Gajecy G. The Cossack Administration of the Hetmanate. Cambridge, Massachusetts, 1978. С. 210; Кривошея В. Українська козацька старшина. Київ, 2005. С. 226.

9. Маркевич М. Історія Малоросії. Київ. 2003. Т. 1; Т. 2. 664 с.
10. ІР НБУВ. Ф. І. Од. зб. 56728.
11. Дзира Я. І. Вступ // Літопис Самовидця. Київ, 1971. С. 40–42.

Yurii Mytsyk

*M. S. Hrushevsky Institute of Ukrainian Archeography and Source Studies
of National Academy of Sciences of Ukraine
(Kyiv, Ukraine)*

ORCID: 0000-0003-1580-1284

e-mail: mytsyk2002@ukr.net

Inna Tarasenko

*M. S. Hrushevsky Institute of Ukrainian Archeography and Source Studies
of National Academy of Sciences of Ukraine
(Kyiv, Ukraine)*

ORCID: 0000-0003-1019-9749

e-mail: innatarasenko86@gmail.com

From documents of last third of 17th – first third of 18th centuries to history of Kyiv Region

The purpose of the article is to bring into scientific circulation unknown historical sources that are important for the history of Ukraine, especially for the history of such a region as the Kyiv Region. **Methodology.** The work primarily uses biographical and historical-logical methods of studying historical sources with the involvement of special methods of archeography, source studies, document studies, archival studies, and paleography. **The scientific novelty** of the article is that it analyzes and publishes for the first time a number of documents from the last third of the 17th – the first third of the 18th centuries on the history of the Kyiv Region from the book repositories of Ukraine and Poland. These are, in particular, documents from the collection of Mykola Markevych from the fonds of the Institute of Manuscript of the V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine, which are contained in the collection of registries of documents of the 17th–18th centuries, organized by a Ukrainian historian, and documents from the act book of the 17th–18th centuries from the city of Kozelets from the collection of the Polish historian Maryan Gozhkowski, which is kept in the Manuscripts Department of the Library of the Polish Academy of Arts and Polish Academy of Sciences. **Conclusions.** This publication sheds additional light on the history of an important region of Hetman-era Ukraine. The article contains previously unknown documents relating to the past of Kyiv and the Kyiv Region, the Kyiv and Pereyaslav regiments, the cities of Pereyaslav and Kozelets, their

socio-economic, church history, and some noble and noble families. In particular, acts of election of prominent church and cultural figures of Ukraine of the 17th century Sylvester Kosiv and Yosif Trizna as the Metropolitan of Kyiv and Archimandrite of the Kyiv-Pechersk Lavra, respectively, which were signed by prominent church and political figures Ignatius Oksenovych Starushych, Innokenty Gisel, Adam Kysil, Ostafy Vyhovskyi (father of the Hetman of Ukraine) and others, have been published. These documents are complemented by the letters of Kyiv Metropolitans Gedeon Chetvertynskyi and Gavriil Kremyanetskyi. Based on the analysis of the published documents, their informational potential has been determined, and the most important information from the history of the Kyiv Region during the Hetman period has been highlighted for each of them.

Key words: Kyiv Region, Hetman region, station wagons, merchants, monasteries, local history.

*Стаття підготовлена 16 листопада 2022 року;
подана до друку 21 листопада 2022 року.*